

องค์ประกอบเชิงยืนยันความสุขในการทำงานของพนักงาน ฝ่ายช่างบริษัท
การบินไทย จำกัด (มหาชน)*

A Corroborative Model of Happiness at Work for Technicians
of Thai Airways International Public Company Limited

ยุทธนา ถุกจิตต์, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, เมธาวี อุดมธรรมานุกาพ และพระมหาถาวร ถาวโร (หนูนิน)

Yuttana Toogitta, Siritwat Srikrueadong, Metawee Udomtamanupab, And Phramaha Taworn Tawaro (Hnoo-In)

สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Psychology of Faculty of Humanities Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: Yuttana59101@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบความสุขในการทำงานของพนักงาน ฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความสุขในการทำงานของพนักงาน ฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) 3) เพื่อนำเสนอโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี เครื่องมือที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน และใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างพนักงานฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 328 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิค 6'C ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม LISREL

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. องค์ประกอบความสุขในการทำงานของพนักงาน ฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด(มหาชน) ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายนอก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านความต้องการส่วนบุคคล องค์ประกอบที่ 2 ด้านองค์กร องค์ประกอบที่ 3 ด้านใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต (มรรคมุ่งค์ 8) องค์ประกอบที่ 4 ด้านจิตวิทยาเชิงบวก

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ในภาพรวมทุกองค์ประกอบมีน้ำหนักองค์ประกอบค่าเป็นบวกทั้งหมด มีขนาดตั้งแต่ 0.61 ถึง 0.97 องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสำคัญมากที่สุดเป็นองค์ประกอบด้านความความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งอธิบายความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่างบริษัทการบินไทย จำกัด ได้ร้อยละ 98 รองลงมา คือ องค์ประกอบด้านบรรยากาศในการทำงาน ซึ่งอธิบายความสุขในการทำงานได้ร้อยละ 93 และผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า ค่าไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 601.866 ค่าองศา (df) เท่ากับ 303 ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ

* Received April 1, 2022; Revised May 10, 2022; Accepted July 18, 2022

1.98 ค่า RMR เท่ากับ 0.0364 ค่า SRMR เท่ากับ 0.741 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.08 ค่า GFI เท่ากับ 0.90 และค่า AGFI เท่ากับ 0.909 แสดงว่า โมเดลความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย จำกัด มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์มาก

3. โมเดลความสุขในการทำงานของพนักงาน ฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ด้านบรรยากาศในการทำงาน ด้านการดำเนินชีวิตแนวทางสายกลาง และด้านจิตวิทยาเชิงบวก ตัวแปรสังเกตได้ 20 ตัวแปร ได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิต ความพึงพอใจในงาน ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสมดุลชีวิต ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน ค่าตอบแทน ความมั่นคง สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (การงานชอบ) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) ความผูกพัน สัมพันธภาพ และความสำเร็จ

คำสำคัญ: องค์ประกอบเชิงยืนยัน; ความสุขในการทำงาน; พนักงานฝ่ายช่าง; พนักงานฝ่ายช่างผู้เป็นกัลยาณชน

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the components of happiness at work for the technicians of Thai Airways International Public Company Limited; 2) to analyze the corroborative components of happiness at work for the technicians of Thai Airways International Public Company Limited; and 3) to present a corroborative model of happiness at work for the technicians of Thai Airways International Public Company Limited. The study was a mixed method in nature, using an in-depth interview to collect qualitative data from 17 key informants and using a questionnaire to collect quantitative data from 328 samples as the technicians of Thai Airways International Public Company Limited. For analyzing qualitative data, techniques 6'C was used, and for quantitative data descriptive statistics was used and corroborative components were analyzed with the Lisrel program.

The results of the study were as follows:

1. From the study of the components of happiness at work for the technicians of Thai Airways International Public Company Limited it found that the components of happiness consisted of 4 external latent variables including Component: 1 Personal needs, Component: 2 Organization, Component: 3 Applying Buddhadharma for living (Eightfold Path), and Component: 4 Positive psychology.

2. The results of the corroborative component analysis revealed that as a whole, every component weighed all positive components, available in sizes from 0.61 to 0.97, the most

important weighted component was the family relationship which described the happiness at work for the technicians of Thai Airways Public Company Limited 98 percent, runner-up component was the work atmosphere which described their happiness at work 93 percent, and the results of checking the consistency with the empirical data found that the chi-square value (χ^2) was 601.866, the degree value (*df*) 303, the chi-square relation (χ^2/df) 1.98, the RMR value 0.0364, SRMR 0.741, RMSEA 0.08, GFI 0.90, and the AGFI value was 0.909. This indicated that the model of happiness at work for the technicians of Thai Airways Public Company Limited was very consistent with the empirical data.

3. A corroborative model of happiness at work for the technicians of Thai Airways International Public Company Limited encompassed 4 latent variables including family relationship, atmosphere at work, middle way lifestyle, and positive psychology; 20 observable variables including life satisfaction, job satisfaction, family relationship, life balance, relationships with supervisors, relationships with colleagues, work environment, compensation, stability, Sammaditthi (Right understanding), Sammasamkappa (Right thought), Sammavaca (Right speech), Sammakammanta (Right action), Sammaajiva (Right livelihood), Sammavayama (Right effort), Sammasati (Right mindfulness), Sammasamadhi (Right concentration), commitment, relationship, and success.

Keyword; Confirmatory Factor Analysis; Happiness at work; Technicians; Technicians as Good Persons

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) จะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาฉบับนี้มุ่งเน้นผลลัพธ์ให้คนทำงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข และเน้นเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of work life) เนื่องจากมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญ เป็นต้นทุนของสังคมที่มีคุณค่า ดังนั้น การพัฒนาคนทำงานให้มีความรู้ และทักษะให้ไปทำตามความต้องการของตลาดงานและมีทักษะทางการเงินที่เหมาะสม ได้รับการรับรองคุณวุฒิวิชาชีพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับสวัสดิการและการคุ้มครองที่ดีในทุกด้าน มีสุขภาพดี และปลอดภัยจากอุบัติเหตุในการทำงาน และสร้างการตระหนักถึงประโยชน์ของการสร้างหลักประกันในวัยเกษียณ และประโยชน์จากระบบประกันสังคม ซึ่งส่งผลโดยตรงกับความสุขของคนทำงาน องค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลกับคุณภาพชีวิตการทำงานตามหลักการของ Richard E. Walton ปรากฏในหนังสือ Criteria for Quality of Working life ได้แบ่งองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ 8 ประการ ดังนี้ 1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ 2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย 3) เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถได้เป็นอย่างดี 4) ลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคงให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน 5) ลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคมของผู้ปฏิบัติงาน 6) ลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรม 7) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานโดยส่วนรวม 8) ลักษณะงานมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง

การวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบเชิงยืนยันความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ” และศึกษาองค์ประกอบของปัญหาที่เกิดขึ้นภายในบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) พบสิ่งที่เป็นปัญหาคือ 1) ปัญหาบริษัทปรับลด พนักงานลง 2) ปัญหาความหวาดกลัวโควิด 19 3) ปัญหาพิษเศรษฐกิจตกต่ำ และ 4) ปัญหาค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาของพนักงานฝ่ายช่าง และแนวคิดในเรื่อง “องค์ประกอบเชิงยืนยันความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)” เพื่อเสริมสร้างความสุขในการทำงานแก่พนักงานฝ่ายช่าง โดยให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ” เน้นคนทำงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข และเน้นเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงาน มาบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม คือ มรรคมีองค์ 8 และหลักจิตวิทยาเชิงบวก คือ PERMA เพื่อเสริมสร้างความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายต่างๆ และองค์กรอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

3. เพื่อนำเสนอโมเดลองค์ประกอบความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) วิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Design) ประกอบด้วย

1. การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรม มรรคมีองค์ 8 หลักจิตวิทยาเชิงบวก แนวคิดความสุขในการทำงาน และแนวคิดองค์ประกอบของปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

2. ร่างแบบสัมภาษณ์ นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง ตรวจสอบความตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องโครงสร้างวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC)

3. ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป/ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยา ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพุทธจิตวิทยา จำนวน 4 รูป/ท่าน ผู้บริหารบริษัทการบินไทย จำนวน 4 ท่าน ช่างอาวุโส จำนวน 5 ท่าน รวมจำนวนทั้งสิ้น 17 รูป/ท่าน

4. สังเคราะห์ข้อมูล ร่วมกับการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ทำการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิค 6'C และเทคนิคการยืนยัน 3 เสา ด้วยบุคคล 3 คน

5. กำหนดโมเดลสมมติฐานความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

6. สร้างคำถามแบบสัมภาษณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามตามบริบทพนักงานฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ลักษณะแบบการประเมินค่า (Rating scale) ตามระดับความคิดเห็น ความรู้สึก การแสดงออกพฤติกรรม ที่เป็นจริงของพนักงานฝ่ายช่างฯ จำนวน 87 ข้อ

1. ตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องโครงสร้างวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) และ ความตรงเชิงเนื้อหา (Construct Validity Index : CVI)

2. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยงของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการตรวจสอบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient)

3. จัดทำแบบสอบถามในรูปแบบ google form เพื่อใช้เก็บข้อมูลวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจริง

4. ขออนุญาตผู้บริหารฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ติดต่อประสานงาน เพื่อเข้าเก็บข้อมูล ชี้แจงวัตถุประสงค์ อธิบายวิธีการตอบ และให้กลุ่มตัวอย่างลงนามในเอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัย พร้อมลงทะเบียน ID LINE จำนวน 328 คน นัดหมายวันและเวลาเปิด ปิดระบบการกรอกข้อมูล

5. ดำเนินการเปิดระบบในการเก็บข้อมูลโดยลิงค์ แบบสอบถามในกลุ่ม LINE เฉพาะผู้เข้าร่วมวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สรุปผลการวิจัย

สรุปว่า องค์กรประกอบความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และทำการสังเคราะห์องค์ประกอบความสุขในการทำงานในวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า องค์กรประกอบความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบที่ 1 ด้านความต้องการส่วนบุคคล 2) องค์ประกอบที่ 2 ด้านองค์กร 3) องค์ประกอบที่ 3 ด้านใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต (มรรคมีองค์ 8) 4) องค์ประกอบที่ 4 ด้านจิตวิทยาเชิงบวก และได้นำผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางกำหนดกรอบการวิจัย และเป็นกรอบแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย จำกัด (HW) ประกอบด้วยข้อคำถาม 87 ข้อ นำข้อคำถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานฝ่ายช่างฯ จำนวน 328 คน นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น และทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต่อเพื่อยืนยันองค์ประกอบที่ศึกษา เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า องค์ประกอบความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง ยังคงประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้กำหนดชื่อองค์ประกอบใหม่ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว (FAMI) องค์ประกอบที่ 2 ด้านบรรยากาศในการทำงาน (WORK) องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินชีวิตแนวทางสายกลาง (BUDD) องค์ประกอบที่ 4 ด้านจิตวิทยาเชิงบวก(POSI)

จากที่กล่าวข้างต้น ทางสายกลางในพระพุทธศาสนาเถรวาท แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ตามภูมิธรรมของบุคคล คือ ระดับที่เป็นโลกิยะ และระดับโลกุตระ หากพนักงานช่างผู้ได้ถือปฏิบัติธรรมอันดี มีพฤติกรรมแสดงออกทั้งทางกาย วาจา ใจที่ดี ได้ชื่อว่าเป็นพนักงานช่างกัลยาณชน มีความเห็นที่ถูกต้อง ไม่ผิดทำนองคลองธรรม นั่นคือเป็นผู้มีความสุขระดับโลกิยะ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะก้าวต่อไปสู่ระดับโลกุตระ ส่วนบุคคลที่ปฏิบัติภาวนาอย่างเคร่งครัดด้วยความเพียร โดยเน้นที่กระบวนการรู้เท่าทันตามความเป็นจริง ในระดับโลกุตระนั้น ทานเน้นไปที่ กระบวนการเกิดปัญญารู้เท่าทันตามความเป็นจริง สามารถกำจัดได้โดยสิ้นเชิง พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด นั่นคือการเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของการเดินทางสายกลางโดยบริบูรณ์อย่างแท้จริง ดังที่พระพุทธองค์กล่าวว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้มีกัลยาณศีล กัลยาณธรรม กัลยาณปัญญา ย่อมเป็นผู้เสด็จจรอยู่จบพรหมจรรย์ในพระธรรมวินัย เราเรียกว่า อุดมบุรุษ” สอดคล้องกับ หลักการที่เป็นทางเดินเพื่อไปให้ถึงความพ้นทุกข์ ได้แก่อริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นคำสอนที่มีเฉพาะในพระพุทธศาสนา ซึ่งการเจริญสติปัญญาจน บรรลุธรรมก็คือ การเกิดอริยมรรคมีองค์ 8 ในขณะ เดียวกัน เราสามารถนำสติปัญญามาใช้ปฏิบัติ

ได้ในชีวิตประจำวัน เพื่อตามรู้สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในกายในใจ ซึ่งจะได้ผลคือสามารถ ถอดถอนความยินดีในร้ายในโลกเสียได้ อริยมรรคมีองค์ 8 จึงอธิบายหลักการและกรอบของการปฏิบัติ ธรรมที่จะทำให้เกิดเดินไปสู่ทางพ้นทุกข์ และการบรรลุธรรมของฆราวาสที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า การบรรลุธรรมเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาเพื่อการเข้าถึง พระนิพพาน มีคัมภีร์บาลีที่เป็นไวยากรณ์กันหลายคัมภีร์เช่น ปฏิเวธ อธิคโม ปัตติอภิสมโย สัจฉิกิริยา ญาณทัสสนะ และวิโมกข์ ในภาษาไทยมีความหมายถึง การเข้าถึงสภาวะอันประเสริฐ (อริยะ) แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ โสตาบัน สกทาคามี อนาคามีและอรหันต์ภาวะของการบรรลุธรรม สามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ ภาวะทางปัญญา ภาวะทางจิต และภาวะทางความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่จะมีความแตกต่างจากปุถุชน ฆราวาสที่บรรลุธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎกมีเป็น จำนวนมาก และได้รับการยกย่องเช่นเดียวกับนักบวชที่บรรลุธรรม เนื่องจากมีเกณฑ์ของการบรรลุ ธรรมที่เหมือนกัน คือ ศักยภาพในการละสังขโยชน์ 10 ประการ สำหรับหลักธรรมที่ส่งผลให้ฆราวาส บรรลุธรรมนั้นโดยพื้นฐานได้แก่ อนุปพพิททา อริยสัจ 4 ส่วนในระดับที่สูงกว่านั้นพระพุทธเจ้าจะ แสดงตามจริตของแต่ละคน เช่น สังฆารกธา การละกามคุณ กล่าวว่าการตัดราคะ และอินทริยสังวร เป็นต้น สำหรับสถานะของฆราวาสที่บรรลุธรรมพบว่า ในพระพุทธศาสนาเรียกผู้บรรลุธรรมว่า อริยบุคคล ในส่วนของฆราวาสแม้จะบรรลุธรรมก็ยังคงดำเนินชีวิต ประกอบธุรกิจการงานตามแบบ ของฆราวาส แต่มีแนวทางการดำเนินชีวิตที่ยกระดับขึ้นมาจากคนธรรมดาทั่วไป เพราะความสามารถ ในการละสังขโยชน์ได้ตามที่ตนบรรลุธรรม ที่โดดเด่นคือความมั่นคงในพระรัตนตรัย ในศีล สมาธิและ ปัญญา ยกเว้นในระดับพระอรหันต์ที่ต้องอุปสมบทหรือปรีนิพพานในวันนั้นและภพหน้าของพระ อรหันต์ย่อมไม่ปรากฏ แนวทางปฏิบัติของฆราวาสเพื่อการบรรลุธรรม ได้แก่ การปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา

อภิปรายผลการวิจัย

การเสนอผลการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอข้อค้นพบการวิจัยดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบความสุขในการทำงาน ทั้ง 4 ด้าน โดยพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ ดังนี้
 - องค์ประกอบที่ 1 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว การที่บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีครอบครัวให้การช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่องงาน เมื่อประสบปัญหาในการทำงาน ครอบครัวเป็นกำลังใจในการทำงานเสมอ รู้สึกว่ามีคนรักทำให้ระดับฮอร์โมน มีความสมดุลมากขึ้น ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน ทำให้รู้สึกมีความสุขและอยากมาทำงานทุกวัน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้นำเสนอแนวทางการสร้างองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) ประกอบด้วย ความสุข 8 ประการ โดยกล่าวถึงด้าน Happy Family ความสุขของครอบครัว (ครอบครัวดี) คือ การมีความสัมพันธ์ในครอบครัว อบอุ่น ซึ่งบุคลากรทุกคนในองค์กรต่างมีบุคคลในครอบครัวที่ต้องให้การดูแล ซึ่งการที่องค์กรดูแลเอาใจใส่ ครอบครัวของบุคลากรให้มีความอบอุ่นมั่นคงนั้น เป็นรากฐานสำคัญที่เชื่อมความเป็นหนึ่งเดียวระหว่าง บุคลากรและองค์กร ทำให้บุคลากรมีความศรัทธา และความพร้อมอย่างแท้จริงที่จะทำให้บุคลากรทำงานให้ กับองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 2 ด้านบรรยากาศในการทำงาน (WORK) ความรู้สึกของพนักงานฝ่ายช่างต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน อันส่งผลต่อความสุขและประสิทธิผลการทำงาน ได้แก่ มีสัมพันธภาพที่ดีต่อหัวหน้างาน หัวหน้าสามารถช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาทางานได้ หน่วยงานมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ แต่ละตำแหน่งมีความชัดเจนเหมาะสม มีเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานที่เพียงพอต่อการใช้งาน มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการทำงาน ได้รับเงินเดือนที่ได้รับเหมาะสม รู้สึกมั่นคงกับอาชีพ ทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการทำงาน หาก บรรยากาศในที่ทำงานเป็นบรรยากาศของแข่งขันชิงดีชิงเด่น มีความขัดแย้งกัน ย่อมส่งผลต่อความเครียดกับผู้ปฏิบัติงาน สัมพันธภาพในหน่วยงานเช่นกัน สัมพันธภาพระหว่างผู้บังคับบัญชา ผู้ปฏิบัติงานและผู้ร่วมงาน ซึ่งสัมพันธภาพที่ไม่ดีจะทำให้เกิดความไว้วางใจและความช่วยเหลือ เกื้อกูลกันในระดับต่ำ ความสนใจในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ลดลง ทำให้เกิดความเครียดในการทำงาน รวมถึงสภาพแวดล้อมในการทำงาน การจ่ายค่าตอบแทน ความมั่นคงในงาน ล้วนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขในการทำงาน

องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินชีวิตแนวทางสายกลาง หมายถึง พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของพนักงานฝ่ายช่าง ที่ได้ปฏิบัติตน โดยใช้หลักธรรมทางดำเนินสายกลาง เป็นข้อปฏิบัติที่มีหลักไม่อ่อนแอ ไม่แข็งตึง มาปรับใช้ในชีวิต ทั้งทางกาย วาจา ใจที่ดี แก้ปัญหาของชีวิตเพื่อให้มี ชีวิตที่ดีงามถูกต้องสมบูรณ์ทางจิตใจ พฤติกรรม และปัญญาของตน ส่งผลให้เกิดความสุข ความสมบูรณ์แห่งการดำรงชีวิต จากการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลพนักงานฝ่ายช่าง พบว่า พนักงานฝ่ายช่างส่วนใหญ่ มีการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ด้วยการบำเพ็ญตบาศ และ การสวดมนต์ ส่วนการปฏิบัติธรรมภาวนายังพบน้อย และมีข้อสังเกตข้อค้นพบนี้ ทางสายกลาง ในความเข้าใจของพนักงานฝ่ายช่าง อาจหมายถึง ความคิด การกระทำที่อยู่ตรงกลางระหว่าง สองอย่าง เช่น ความดีกับความชั่ว หรือ มีความคิดเกิดขึ้น 2 แนวทางแล้วต้องวัดให้ได้ตรงกึ่งกลาง จึงจะเป็นการตัดสินใจเลือกทางสายกลาง เป็นการเปรียบเทียบ กึ่งกลางซึ่งไม่มีเป้าหมายที่แน่นอน หากเป็นเช่นนั้นอาจทำให้เกิดคลาดเคลื่อนจากความหมายที่แท้จริงทางพุทธศาสนา ที่มีหลักที่แน่นอน มีเป้าหมายชัดเจนและมีหนทางที่จะนำไปสู่จุดหมาย ตรงจุด พอเหมาะพอดี ที่จะให้ผลตามเป้าหมายนั้น จึงถือว่าเป็นทางสายกลาง เปรียบเหมือนการยิงลูกศร ฟุ้งสู่เป้าหมายอย่างแม่นยำ เป็นทางเส้นกลาง ไปสู่จุดหมายที่แน่นอน คือ ความดับทุกข์

องค์ประกอบที่ 4 ด้านจิตวิทยาเชิงบวก การที่พนักงานฝ่ายช่างการบินไทย รู้สึกมีความสุข เพลิดเพลินในการทำงาน มีความพึงพอใจกับสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น รับรู้ถึงความ สามารถของตนเมื่อทำงานสำเร็จ เกิดความภาคภูมิใจกับผลงานของตนเอง ซึ่งสอดคล้อง กับศึกษาโปรแกรมพุทธจิตวิทยาการสร้างเสริมความสุขการคิดบวกบุคลากรสายอาชีพช่าง จากบทสรุปในโปรแกรมฯ พบว่า การคิดบวกเป็นทักษะที่ต้องเรียนรู้ ฝึกคิด การคิดมุมมองด้านบวก จะทำให้บุคคลเป็นผู้มีสุขง่าย ทุกข์ยาก และมองโลก มองชีวิตอย่างเข้าใจ มองไปข้างหน้าอย่างมีความหวัง และมีแรงบันดาลใจในการทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสุขในการทำงาน สูงกว่ากลุ่มควบคุม สรุปได้ว่า โปรแกรมฯ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรช่างให้มีความสุขในการทำงานได้ ยังสอดคล้องกับ ศรีนวล แดงภู และคณะ (2561) ศึกษาความสุขในการทำงานของบุคลากรบริษัทมหาชน พบว่า แนวทางหรือวิธีการนำไปสู่ความสุขในการทำงานของบุคลากรบริษัทมหาชน มี 2 ประเด็นหลัก คือ ด้านสุขภาพกาย มีสุขภาพที่สมบูรณ์

แข็งแรงโดยการออกกำลังกายและการบริโภคอาหารที่มีคุณภาพ ประการที่ 2 ด้านสุขภาพจิต เริ่มต้นจากการคิดบวก ทำให้จิตใจแจ่มใส ควบคุมอารมณ์ในการแก้ไขปัญหาอย่างมีสติเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในการทำงาน

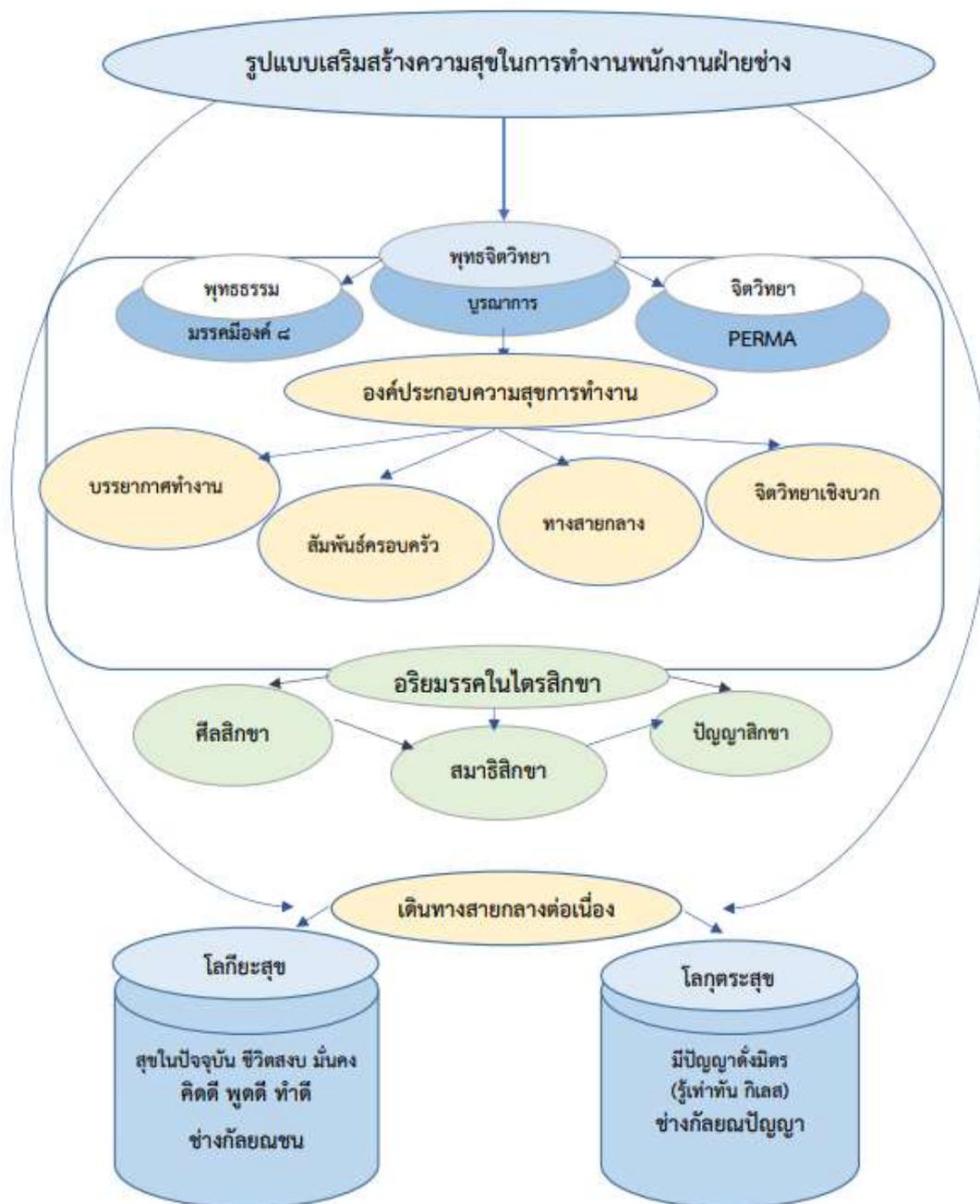
2. ความสุขจากการดำเนินชีวิตตามแนวทางพุทธจิตวิธี ด้วยหลักเดินทางสายกลาง

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบริษัทการบินไทย อย่างมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของพนักงานในองค์กร เกิดความรู้สึกวิตกกังวลทั้งด้านการเงิน การเงิน ความมั่นคงในอาชีพ การดำเนินชีวิตที่เคยเป็นถูกเปลี่ยนไป ไม่มีความสุขในการทำงาน พนักงานฝ่ายช่างบางคน ถูกเลิกจ้างให้ออกจากงาน เกิดภาวะทุกข์กายทุกข์ใจ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ต้องการให้เกิดขึ้น แต่สิ่งที่เผชิญเป็นความจริงที่ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้ อยู่เหนือการควบคุม หากพนักงานฝ่ายช่างมีการดำรงชีวิต โดยผูกติดชีวิตไว้กับปัจจัยสิ่งภายนอกตัว เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งรอบตัว ก็ยากที่จะรับมือ เพราะในยุค New Normal นี้ สิ่งที่จะทำให้บุคคลเผชิญอยู่ได้นั้น ต้องกลับมาตั้งสติและปรับตัวยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง เข้าใจการเปลี่ยนแปลงโลกและชีวิตตามความเป็นจริง จะทำให้จิตใจมีความสุขได้ เพราะความสุขนั้นอยู่ที่ใจ เราจะสามารถอยู่กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างไร กลับมาพิจารณาภายในใจความสุขที่เกิดจากภายในใจเป็นความสุขที่ประณีตกว่าสุขภายนอก การยึดหลัก “มัชฌิมาปฏิปทา” การดำเนินทางสายกลางในการใช้ชีวิตประจำวัน ที่ไม่ตึงไม่หย่อนและพอเหมาะในการดำเนินชีวิตเป็นหลักปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตให้เกิดสมรรถภาพและ ประสิทธิภาพในการคิดพิจารณา ตัดสินใจในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทำให้จิตใจสงบ มีสติในการ ปฏิบัติตน ตั้งมั่นอยู่กับความถูกต้อง มีความพากเพียร มีสมาธิและสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เมื่อ ใจมีพลังทำให้สติปัญญาเกิดในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดศักยภาพในกระบวนการทำงาน หากพนักงานช่างผู้มีความทุกข์ได้ดำเนินชีวิตโดยใช้นาหลักพุทธจิตวิทยา โดยใช้หลักเดินทางสายกลางปรับใช้ในชีวิตได้โดต้องทำ กาย วาจา ใจ ของตนให้บริสุทธิ์ ช่วยให้รู้จักวางตัวพอดี ไม่ใช่ชีวิตสุดโต่งเกินไป ไม่ยึดความคิดของตนเป็นใหญ่ เมื่อเกิดปัญหา ใช้สติในการแก้ไขปัญหา ในการทำงานเมื่ออยู่ร่วมกับผู้คนจำนวนมาก การพูดจาควรพูดอ่อนหวาน น่าฟัง ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของบริษัท มีความเป็นกัลยาณมิตร เมตตากรุณา ไม่คดโกง ช่วยเหลือเพื่อน ขณะทำงานรู้ตัว ป้องกันข้อผิดพลาดจากการทำงาน หากผิดพลาดให้กำลังใจกัน การฝึกใช้ชีวิตเช่นนี้จะช่วยให้เกิดความสมดุลทางอารมณ์ มีสติ สมาธิมากขึ้น แต่เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และฝึกฝนอย่างมาก หากพนักงานฝ่ายช่างผู้ปฏิบัติตนตามแนวทางสายกลางอย่างต่อเนื่องนอกจากจะทำให้มีความสุขในทางโลกแล้ว หากปฏิบัติโดยเคร่งครัดตามหนทางอริยมรรคมีองค์ 8 จะเข้าถึงทางพ้นทุกข์ได้ เมื่อบุคคลมีความสุขเพียร ปฏิบัติตามหลักมรรคมีองค์ 8 ด้วยดีแล้ว ย่อมเกิดความสุข ผลจากการรู้ เห็น คิด ทำในสิ่งที่ถูกต้อง

องค์ความรู้การวิจัย

เมื่อนำองค์ประกอบความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทยจำกัด (มหาชน) ทั้ง 4 องค์ประกอบ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวทางการพัฒนามนุษย์ด้วยหลักเดินทางสายกลาง พบว่า มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน สามารถนำมากำหนดแนวทางรูปแบบเสริมสร้างความสุขในการทำงานของ

พนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ได้ เนื่องจากการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นการพัฒนา ทั้งภายนอกสู่ภายใน สู่ความละเอียด เมื่อพนักงานฝ่ายช่างที่ได้รับการพัฒนา ศิล สมาธิและปัญญาดีแล้ว ก็ จะ เกิดพฤติกรรมที่ดี เป็นผู้ที่มีหลักคุณธรรมที่ดีงาม มีคุณลักษณะแห่งกัลยาณชน ดังนี้คือ ผู้มีลักษณะกายสุจริต 3 ประการ จึงเกิดเป็นรูปแบบความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด ดังนี้

ภาพที่ 3 Yuttana 8543 Model
Yuttana 8543 Model อธิบายได้ดังนี้

8 หมายถึง หลักพุทธธรรม มรรคมีองค์ 8 ประกอบด้วย 1) สัมมาทิฐิ (การเห็นชอบ) 2) สัมมาสังกัปปะ(ดำริชอบ) 3) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) 4) สัมมากัมมันตะ (การทำงานชอบ) 5) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) 6) สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) 7) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) 8) สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ)

5 หมายถึง หลักจิตวิทยาเชิงบวก 5 ประการ ประกอบด้วย PERMA อารมณ์เชิงบวก ความผูกพัน สัมพันธภาพ ความหมายของชีวิต ความสำเร็จ

4 หมายถึง องค์ประกอบความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การดำเนินชีวิตแนวทางสายกลาง (Factors in Buddhist Psychology) องค์ประกอบที่ 2 ด้านจิตวิทยาเชิงบวก (Positive psychology) องค์ประกอบที่ 3 ด้านบรรยากาศในการทำงาน (WORK CLIMATE) องค์ประกอบที่ 4 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family relationship)

3 หมายถึง อริยมรรคในไตรสิกขา แบ่งเป็น 3 หมวด เป็น 3 หมวด ได้แก่ หมวดที่ 1 อธิศีลสิกขา คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ หมวดที่ 2 อธิจิตตสิกขา (สมาธิสิกขา) คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ หมวดที่ 3 อธิปัญญาสิกขา คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษา พบว่า รูปแบบพุทธจิตวิทยาเสริมสร้างความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย (จำกัด) สามารถนำไปปรับใช้กับฝ่ายงานอื่น ของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เพื่อให้การดำเนินการเสริมสร้างความสุขของพนักงานฝ่ายช่างฯ ในองค์กร ในรูปแบบการจัดโครงการกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เหมาะสมกับบุคลากร และองค์กร อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมหรือทำการทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือซ้ำอีกครั้ง ว่าเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่จะนำไปใช้หรือไม่ ทั้งนี้อาจปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบทของพนักงานฝ่ายช่างที่ต้องการวัด

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันองค์กร แรงจูงใจในการทำงาน เพื่อนำไปวางนโยบาย วางกลยุทธ์การส่งเสริมความสุขในการทำงานให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น หรือ ศึกษาพฤติกรรม จิตอาสา เพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)

2. นำโมเดลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ นำไปพัฒนารูปแบบหรือโปรแกรมในรูปแบบวิจัยเชิงทดลองต่อไป เพื่อสนับสนุนว่าโมเดลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปพัฒนารูปแบบการสร้างสุขของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย (จำกัด) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพิ่มหลักธรรมพุทธธรรมสำหรับการศึกษาครั้งต่อไปเพื่อศึกษาองค์ประกอบความสุขในการทำงานด้วยหลักธรรมอื่น

บรรณานุกรม

- นายชยพล มั่นจิต. (2563). “โปรแกรมพุทธจิตวิทยาการสร้างความสุขการคิดบวก บุคลากรสายอาชีพช่าง”. **ปริญญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563.
- แผนงานสุขภาวะองค์กรภาคเอกชน, (2552). **มาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนฯ 12 ฉบับประชาชนนวัตกรรมคือหัวใจของการพัฒนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://planning.dld.go.th/th/images/stories/section-5/2561/strategy09.pdf> [11 พฤศจิกายน 2564].
- Walton, R. E., **Quality of working life: What is it?**, *Slone Management Review*, 1973, 15 12-18.